

İLİM ve İLİMİN ÖNEMİ

Cum'a/:5- Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayanların durumu, kitaplar taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayanların durumu ne kötüdür. Allah zalim toplumu doğru yola iletmez.

Nisa / 162. Fakat içlerinden ilimde derinleşmiş olanlar ve müminler, sana indirilene ve senden önce indirilene iman edenler, namazı kılanlar, zekâtı verenler; Allah'a ve ahiret gününe inananlar var ya; işte onlara pek yakında büyük mükâfat vereceğiz.

Hacc / 54. Bir de, kendilerine ilim verilenler., onun (Kur'an'ın) hakikaten Rabbin tarafından gelmiş bir gerçek olduğunu bilsinler de ona inansınlar, bu sayede kalpleri huzur ve tatmine kavuşsun. Şüphesiz ki Allah, iman edenleri, kesinlikle dosdoğru bir yola yöneltir.

* Ebu'd-Derda ra: "Resûlullah asm'ın şöyle dediğini işittim: "Kim bir ilim öğrenmek için bir yola sülûk ederse Allah onu cennete giden yollardan birine dahil etmiş demektir. Melekler, ilim talibinden memnun olarak kanatlarını (üzerlerine) koyarlar. Semavat ve yerde olanlar ve hatta denizdeki balıklar âlim için istiğfar ederler. Âlimin âbid üzerindeki üstünlüğü dolunaylı gecede kamerin diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Âlimler peygamberlerin vârisleridir. Peygamberler, ne dinar ne dirhem miras bırakırlar, ama ilim miras bırakırlar. Kim de ilim elde ederse, bol bir nasib elde etmiştir."

* Sahbere ra'tan, Efendimiz sav: "Kim ilim talep ederse, bu işi, geçmişteki günahlarına kefarete olur" buyurmuştur."

* Hz. Enes ra: "Resûlullah asm: "İlim talebi için yola çıkan kimse dönünceye kadar Allah yolundadır."

* Muaz İbnu Enes'in babası anlatıyor: "Resûlullah sav buyurdular ki: "Kim bir ilim öğretirse ona bu ilimle amel edenlerin sevabı vardır. Bu amel edenin ücretini eksiltmez."

* Hz. Ebu Hureyre ra: "Resûlullah sav buyurdular ki: "Mü'min kişiye, hayatta iken yaptığı amel ve iyiliklerden, öldükten sonra ulaşanlar, öğretip neşrettiği bir ilim, geride bıraktığı salih bir evlad, miras bıraktığı bir mushaf (kitap), inşa ettiği bir mescid, yolcular için yaptırdığı bir bina, akıttığı bir su, hayatta ve sağlıklı iken verdiği bir sadakadır. Ölümünden sonra kişiye işte bunlar ulaşır."

* Hz. Ebu Hureyre ra: "Resûlullah sav buyurdular ki: "Sadakanın en üstünü, kişinin bir ilim öğrenip sonra da onu müslüman kardeşine öğretmesidir."

* Huzeife ra anlatıyor: "Resûlullah asm'ın şöyle söylediğini işittim: "İlmi, ulemâya karşı böbürlenmek için veya cühelâ ile münakaşa için veya insanların dikkatini kendinize çekmek için öğrenmeyin. Kim böyle yaparsa yeri ateştir."

İLİMDEN BEKLENEN GAYE

İnsanoğlu için gerçek hayat, ilim ve irfanla kabil olacağından, öğrenip öğretmeyi ihmâl edenler, hayatta dahi olsalar ölü sayılırlar. Zira, insanın yaratılışının gayesi, görüp bilmek ve öğrendiklerini başkalarına bildirmekten ibarettir.

Bir ferдин tedbir ve isabetli kararları, onun akıl ve mantıkla münasebeti nisbetindedir. Akıl ve mantık ise, ilim ve ma'rifetle aydınlığa kavuşur ve kemâle erer. Onun içindir ki, ilim ve ma'rifetin olmadığı bir yerde, akıl âtil, mantık aldatıcı, kararlar da isabetsizdir.

Bir insanın insanlığı, öğrenip öğretmek ve başkalarını tenvir etmekle belli olur ve ortaya çıkar. Bilmediği halde öğrenmeyi düşünmeyen; öğrendikleriyle kendini yenileyip başkalarına da örnek olmayan, suretâ insan görünse bile, düşündürücüdür!

Öğrenip öğretilcek şeyler, insanın mâhiyetini, kâinatın sırlarını keşfe ma'tûf olmalıdır. Benlik sırlarına ışık

tutmayan, mekândaki karanlık noktaları ve tikanıklıkları açıp aydınlatmayan ilim, ilim değildir.

İlim ve ma'rifetle elde edilen mansıb ve pâye, başka yollarla elde edilen makamlardan daha yüksek ve daha uzun ömürlüdür. Zira ilim, sahibini, dünyada fenalıklardan uzak ve fazîletli; öbür âlemde de, irfanıyla aydınlattığı makamların temâşasıyla mest ve mutlu kılar.

Her anne ve baba, çocuklarının kafaları gereksiz şeylerle işgal edilmezden önce, onları ilim ve irfanla doyurmalıdır. Çünkü, hakikat adına boş gönüller ve ma'rifetden mahrum rûhlar, her türlü fena düşüncenin serpilip gelişmesine müsait birer tarla mesâbesindedirler. Önceden kim onlara sahip çıkar ve tohum saçarsa, ona teslim olur ve onu aksettirirler.

İlim öğrenmekten maksat, bilginin insanoğluna mürşit ve rehber olması ve öğrenilen şeylerle, insanî kemâlâta giden yolların aydınlığa kavuşturulmasıdır. Binaenaleyh, rûha mâil edilmemiş bir ilim, sahibinin sırtında bir yük; insanı ulvî hedeflere tevcih etmeyen ma'rifet de, bir aldanmışlıktır.

"İlim, ilim bilmektir, İlim kendin bilmektir; Sen kendini bilmezsen, Ya nice okumaktır."

Hedef ve maksadı belirlenmiş bir ilim, sahibi için, "ile'l-ebed" devam edecek bir bereket vesilesi ve tükenmez bir hazinedir. Bu hazîneye mâlik olanlar, yaşadıkları sürece ve ondan sonra, bir tatlı su kaynağı gibi daima ziyaret edilir ve hayra vesîle olurlar. Gönüllere şüphe ve tereddüt atan ve ruhlara karartan hedefi belirlenmemiş boş faraziyeler ise, ümitsiz ve bulanık rûhların, etrafında uçuşup durduğu bir erâcif yığını ve azab vesilesidir.

İlim ve fen, çeşit çeşit dalları ve her dalın ihtivâ ettiği fâideleriyle, hemen herkes için yararlı ise de; insanın ömrü mahdût, imkânları sınırlı olduğundan, bunların hepsini belleyip istifade etmesi mümkün değildir. Bu itibarla, her fert kendisi ve milleti için gerekli olan şeyleri öğrenip değerlendirmeli, diğerleriyle ömrünü beyhûde zâyı etmemelidir.

Gerçek ilim adamı, çalışma ve araştırmalarını, en doğru haberlerin; en aldatmaz beyanların ışığı altında ve ilmî tecrübelerine göre düzenleyip sürdüreceğinden, gönlü rahat, işleri de âsân olacaktır. Gerçeğin bilgisinden mahrûm bir kısım zavallı ruhlar ise, durmadan yol ve yön değiştirip bir türlü ham-hayâllerden kurtulamadıkları için, hep "âh u vah" edip inkisar içinde kalacaklardır.

Her şahsın kadir ve kıymeti tahsil ettiği ilmin muhtevâ ve zenginliğine göredir. İlmi, sırf bir "dedikodu" unsuru olarak kullananın kıymet ve değeri o kadar; onu, eşya ve hâdiseleri tanımada bir "menşûr" olarak kullanıp, mekânın en karanlık köşelerine kadar aydınlık saçan ve irfanıyla kanatlanıp "tabiat" ötesi hakikatlarla kucaklaşanındaki de o kadar...

SÖZ AMEL BÜTÜNLÜĞÜ

Bazı ilim adamları, Batılı anlayışa uyarak "İlim, ilim içindir" felsefesini düstur edinmiş görünüyorlar. Halbuki, dinî olsun, pozitif olsun, ilim dine, hayata hizmet içindir.

Müsteşrikler, İslâm'ı çoğu müslümandan iyi bilir, fakat hiç de müslüman olmazlar. Bu, öğrendiklerini hayata tatbik etmeyen müslüman bir ilim adamının, müsteşriklerden ne farkı olduğunu akla getirir. Evet, ilim bizzat hedef değildir, yani ilim için ilim yapılmaz. İlim bize Rabbimizi tanıtıyor, bizi O'na yaklaştırıyorsa, o zaman önemli bir matlub ve maksud olabilir.

Efendimiz (sav)'in, ümmeti hakkında en çok korktuğu şey, alimin nifakı ve münafığın demagojisidir. Müslüman diyalektik yapmaz; o hareket ve davranışlarıyla bir kitap olmaya çalışır Allah Rasûlü (sav) ve O'nun raşid halifeleri, hiçbir zaman süslü sözler söyleme yolunda gitmemiş, bilakis davranışlarıyla etraflarına örnek olmaya çalışmışlardır.

HİZMETTE İLİM VE AKSİYON

Ne zaman bir at görsem, yaşadığım dünyadan sıyrılır ve mâzî ile bütünleşirim. Çünkü, atın en önemli özelliği, yorulmak nedir bilmeden, çatlayıncaya kadar koşmasıdır. Kendilerini İslâmî hizmetlere vakfedenler de, tıpkı bir küheylan gibi çatlayıncaya kadar koşmalıdırlar.

Hizmette böyle bir aksiyonun yanı sıra ilim de önemlidir. Çünkü, netice itibarıyla her şey ilme bağlıdır. Cahil, kimseye bir şey anlatamaz. Bu sebeple, ilim elde edecek ve öğrendiklerimizi şuur haline getireceğiz. Kaba kuvvete gelince, o akıl ve mantık plânında mağlûp olanların başvurduğu bir yol vahşice bir davranıştır. Halbûki, medenîlere galebe iknâ iledir.

HİZMET USULÜMÜZ

Biz "Kâlû Belâ"dan Cemiyet-i Muhammedîde (a.s.m.) dâhiliz. Cihetü'l-vaahdet-i ittihadımız, Tevhiddir. Peyman ve yeminimiz, îmandır. Mâdem ki muvahhidiz, müttehidiz. Her bir mü'min, îlâ-yı Kelimetullah ile mülkeliftir. Bu zamanda en büyük sebebi, maddeten terakkî etmektir. Zira, ecnebler, fûnun ve sanayi silâhiyle bizi istibdad-ı mânevîleri altında eziyorlar. Biz de fen ve sanat silâhiyle, îlâ-yı Kelimetullahın en müthiş düşmanı olan cehil ve fakr ve ihtilâf-ı efkâra cihad edeceğiz. Ama, cihad-ı hâricîyi, Şeriat-ı Garranın berâhin-i katiasının elmas kılınçlarına havâle edeceğiz. Zira, medenîlere galebe çalmak iknâ iledir. Söz anlamayan vahşiler gibi icbar ile değildir. Biz muhabbet fedâileriyiz. Husumete vaktimizyoktur. Cumhuriyet ki, adâlet ve meşveret ve kânunda inhisâr-ı kuvvetten ibârettir. On üç asır evvel Şeriat-ı Garra teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa'ya dilencilik etmek, dini İslâma büyük bir cinâyettir. Ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir. Kuvvet kânunda olmalı. Yoksa

istibdat tevzî olunmuş olur. **إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ** hâkim ve âmir-i vicdanî olmalı. O da; mârifet-i tam ve medeniyet-i âmm veyâhut din-i İslâm namıyla olmalı. Yoksa istibdat daima hükümfermâ olacaktır.

İMAM ŞAFİ HAZRETLERİ VE İLİM HIRSI

...Hadislerden de İmamı Şâfi'ye işaret çıkaran âlimler, Peygamberimizin şu hadîsini hatırlatırlar: "Kureys'ten bir âlim çıkacak, yeryüzünü ilimle dolduracaktır." Bu hadîsin işaret ettiği âlimin İmam-ı Şâfi' olduğu, sonradan açıkça anlaşılmıştır.

Gazze'de oğlu için gereken öğrenim çevresini bulamayan annesi, onu bu mahrumiyet bölgesinden alır, Mekke'ye getirir. Burada geniş ilmî çevrede kısa zamanda kendini yetiştiren küçük Muhammed, dokuz yaşında iken Kur`ânı Kerim'i bütünüyle hıfzeder.

Onbeş yaşına gelince de, fetva vermeye ehil hale gelir. Onun bu kadar küçük yaşta fetva verecek bir makama erişmesinde; ilme karşı duyduğu şiddetli ilgi ve öğrenme merakının büyük hissesi vardır.

İlme duyduğu bu büyük ilgiyi bizzat kendisi şöyle ifade eder: "Bahil bir adam, mal toplamaya karşı nasıl hırs duyarsa, ben de ilme karşı öyle alâka duyuyorum." Bir diğer sözünde de şöyle der: "Yavrusunu kaybeden anne, oğlunu bulunca nasıl sevinirse, ben de aradığım bir mes'eleyi bulunca öyle seviniyorum." Böylesine şiddetli arzu ettiği ilimden ne anladığını ise şu kısa cümle içinde özetler: "İlim, öğrenilen değil, yaşanandır. Yaşanmayan ilim, geçmeyen parâ gibidir: Sahibine gerçekte faydası olmaz."

İMAM-I AZAM VE İLİM

Ebû Hanîfe'nin hayatını yazan Seyyid Afifi der ki: "Hazreti Numan; şer'i ilimlerde, edebiyat ve hikmette geçilmesi mümkün olmayan bir iman ve aşılması kabil olmayan bir denizdir." Ebû Hanîfe'nin vefat ettiği sene içinde dünyaya gelen İmamı Şâfi' de, bu sözü şöyle te'yyidde bulunur:

"Bütün insanlar fıkihta Ebû Hanîfe'nin talebesidirler." Bu mevzuda meşhur başkadı Ebû Yusufun sözü de şöyledir: "Hadîs ilminin izahını Ebû Hanîfe'den daha güzel yapan birini görmedim..." Sâbit oğlu Numan'ı böylesine eşsiz bir âlim haline getiren bir rüya hâdisesi vardır. Ben gece-gündüz mescidde ilme çalışıyor, arkadaşlarımla ilmi müzakerelerde bulunuyordum. Bir gece kendimi Resûlullah'ın kabrini açıp, mübarek, kemiklerinin parçalarını bir araya getirir şekilde gördüm. Bundan ürktüm ve okumaya ara verdim. Ancak, bu rüyanın mânâsını da meşhur rüya müfessiri İbn-i Sîrîn'den sormadan edemedim. "Resûlullah'ın kabrini açmak, üzeri örtülü kalan ilmi açmak, kemiklerini bir araya getirmek de, sünnetini bir araya getirmektir, dedi. Benim ilmi faaliyetim buna işaretmiş... İşte bu sualden sonradır ki daha büyük bir sevk ve aşkla okumaya başladım."

İşte bunun için Hazret-i İmam'a derler ki: "Üzeri kapalı ilmi açan, dağınık sünnetleri bir araya getirip insanlara toplu halde sunan ilk âlimdir." İmam-ı A'zam hazretleri, üzeri kapalı ilmi belli bahis ve fasıllara ayırıp herkesin anlayacağı şekilde tasnif eden ilk müctehiddir. Bu yeniliği ve eşsizliği ki, kendisini anlamayanlarca çekilememiş, dedikodu konusu yapılmıştır. Hz. İmam'ın bu dedikoduculara karşı dikkati çeken bir susma ve onlarla meşgul olmama hali vardır: Kendisine gelen her dedikoduya tekrarladığı sözü şöyleydi: "Allah, arkamdan kötü konuşanları affetsin, iyi konuşanları da rahmetine mazhar kılsın!.." O yine dersine döner; söylentilerle uğraşmayı, fuzuli iş sayardı. Zaten Hazret-i İmam'ın susması çoktu, tefekkürü dâimi idi. Faydalı bir bahis varsa konuşur. yoksa düşünmeyi tercih ederdi.

HÜSREV EFENDİDE İLİM ŞUURU

Hüsrev Efendi Çengelköy'de oturur, her sabah oradan yürüyerek sahile iner, vapura binip Sirkeciye gider, oradan da otobüsle Fatih'e geçerdi. Öyleden ikindiye kadar dersini okutur, aynı yoldan geri dönerdi. Bütün bu zahmetli iş karşısında çok maaş almasını beklersiniz yanılırsınız. Çünkü değil normal maaş, bir kuruş bile almazdı. Sadece üzerine düşen Hak vazifesini yerine getirmek için bunu yapardı.

Birgün dersini anlatıyor, ama her zamankinden farklı olarak çok neşesiz ve hareketsizdir. Biz de dayanamayıp;

-Hocam bugün çok durgunsunuz, nedir bu hâl? diye sorduk.

"Yok birşey" gibilerinden birşeyler söylese de, biz çok ısrar edince söyledi:

-Tüberküloz olan kızım bugün vefat etti. Onun cenaze işleri vardı. Sonra "Cenaze şöyle de olsa böyle de olsa kalkacak, ama dersi aksatırsam mesul olabilirim" diye düşündüm ve buraya geldim. Geldim ama onun verdiği bir sıkıntıyla da durgunum, dedi.

Bu ne vazife şuuru Allah aşkına! Bu ne ilim sadâkati!

İnsanoğlu için gerçek hayat, ilim ve irfanla kabil olacağından, öğrenip öğretmeyi ihmâl edenler, hayatta dahi olsalar ölü sayılırlar. Zira, insanın yaratılışının gayesi, görüp bilmek ve öğrendiklerini başkalarına bildirmekten ibarettir. İlme ait Meşhurların Sözleri

"Hangi sahada olursa olsun, ilimle ciddî şekilde meşgul olan herkes, ilim mâbedinin kapısındaki şu yazıyı okuyacaktır: "İmân et!" İman, ilim adamının vazgeçemeyeceği bir vasıftır." (Max Planck)

"Kâinatın Yaraticısına olan inanç, ilmi araştırmanın en kuvvetli ve en asîl muharrik gücüdür." (Albert Einstein)

"Vicdanın ziyası ulûm-u diniyyedir [dinî ilimlerdir]. Aklın nuru fûnû*-u medeniyyedir [modern fenlerdir]. İkisinin imtizacı ile hakikat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervâz eder [uçar]. İftirak ettikleri [ayrılıkları] vakit, birincisinde taassub; ikincisinde hîle, şübhe tevellüd eder." (Bediüzzaman)

"Dinsiz ilim kör, ilimsiz din topaldır." (Albert Einstein)